

Eich cyf/Your ref
Ein cyf/Our ref

Huw Irranca-Davies, Cadeirydd
Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a Chyfansoddiad
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

17th Awst 2022

Annwyl Huw

BIL YR AMGYLCHEDD HANESYDDOL (CYMRU)

Diolch am eich llythyr dyddiedig 19 Gorffennaf 2022 yn dilyn fy sesiwn rhoi tystiolaeth i'r Pwyllgor ar 11 Gorffennaf. Roedd dull y Pwyllgor o ymdrin â'r sesiwn honno yn ddefnyddiol iawn ac rwy'n gwerthfawrogi'r cyfle i ddarparu rhagor o wybodaeth a manylion drwy ein gohebiaeth.

Deddfwriaeth a eithriwyd o'r Bil

1. Cafodd darpariaeth o adran 53 o Ran 3 o Ddeddf Henebion Hynafol ac Ardaloedd Archaeolegol 1979 ei hepgor am resymau cymhwysedd deddfwriaethol. Dyma'r ddarpariaeth yn adran 53(4) am gyflwyno achosion mewn manau eraill ym Mhrydain am droseddau a gyflawnwyd yn y môr tiriogaethol cyfagos i Gymru. O ganlyniad i gyfyngiadau cymhwysedd y Senedd o ran gweithredu unrhyw newidiadau i'r gyfraith, ni fyddem wedi gallu ailddatgan effaith adran 53(4) yn y Bil.
2. Nid yw Rhan 2 o'r Ddeddf Henebion Hynafol ac Ardaloedd Archaeolegol 1979 yn cael ei hailddatgan yn y Bil. Gwnaed y penderfyniad i beidio ailddatgan am wahanol resymau o'i gymharu â'r enghreifftiau eraill o ddeddfwriaeth y sonioch amdanynt yn eich cwestiwn. Mae Rhan 2 o Ddeddf 1979 yn gwneud darpariaeth ar gyfer ardaloedd archaeolegol, ond nid yw wedi'i chael ei defnyddio i ddynodi ardaloedd yng Nghymru erioed. Nid oes gan y Rhan ddefnydd nac effaith ymarferol, felly mae'r Bil yn cyflwyno diwygiadau i Ran 2 fel na fydd yn berthnasol mwyach i Gymru.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Mick.Antoniw@llyw.cymru
Correspondence.Mick.Antoniw@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

3. Yn y Deddfau eraill sydd wedi'u hailddatgan yn llawn neu'n rhannol yn y Bil, mae gwahanol ddarpariaethau wedi'u hepgor o'r cydgrynhoi o dan Reol Sefydlog 26C.2(iii) gan nad ydynt yn cael eu hystyried yn angenrheidiol bellach. Mae'r darpariaethau hyn wedi'u nodi yn Nodiadau'r Drafftwy'r.
4. Fodd bynnag, cafodd un ddarpariaeth o'r math hwn ei hepgor trwy amryfusedd o Nodiadau'r Drafftwy'r, a hoffwn fanteisio ar y cyfle hwn i gywiro'r diofalwch hwnnw. Mae Adran 54 o Ddeddf Cynllunio a Phrynu Gorfodol 2004 yn galluogi gorchymyn datblygu o dan Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 i nodi achosion lle mae gofyn i berson yr ymgynghorwyd ag ef am gais ddarparu ymateb. Byddai hyn yn cynnwys ceisiadau am gydsyniad adeiladau rhestredig a chydsyniad ardaloedd cadwraeth, ond ni ddefnyddiwyd y pŵer erioed mewn perthynas â'r ceisiadau hynny ac mae Cadw yn ystyried na fydd yn cael ei ddefnyddio yn y dyfodol. Felly, o ganlyniad, gan ddibynnu ar Reol Sefydlog 26C.2(iii) nid yw'r Bil yn diwygio adran 54 i gwmpasu ceisiadau o dan y Bil, sy'n golygu na fydd yn berthnasol i geisiadau cydsyniad adeiladau rhestredig a chydsyniad ardaloedd cadwraeth yng Nghymru.
5. Bydd Nodiadau'r Drafftwy'r yn cael eu diweddarau i gynnwys y cyfeiriad hwn pan fydd cyfle i wneud hynny.
6. Nid yw Nodiadau'r Drafftwy'r yn cynnwys cyfeiriad at adran 49 o Ddeddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 ychwaith, gan y bydd yr adran honno yn parhau i fod yn berthnasol i Gymru ar ôl y cydgrynhoi. Yn ein barn ni, byddai'n fwy priodol i adran 49 fod gyda'r gyfraith gyffredinol am iawndal ar gyfer prynu tir yn orfodol, yn hytrach na gyda'r gyfraith ar warchod yr amgylchedd hanesyddol, ac am y rheswm hwnnw nid ydym yn credu y dylai gael ei gynnwys yn y Bil hwn.
7. O'r enghreifftiau eraill o ddeddfwriaeth yr ydych yn eu crybwyll yn eich Atodiad, yr unig un arall a allai'n realistig gael ei gynnwys yn y Bil oedd y ddarpariaeth am longau drylliedig yn Neddf 1973.
8. O ran Deddfau 1969 ac 1986, roeddem o'r farn fod y Deddfau yn ymylol i bwnc y cydgrynhoi ac na ddylid eu cynnwys yn y Bil am y rheswm hwnnw. Yn achos Deddf 1969, mae'r prif ddarpariaethau sy'n dal mewn grym yn ymwneud â phwerau elusennau a'r Comisiwn Elusennau mewn cysylltiad â gwaredu tir, yn hytrach nag am warchod yr amgylchedd hanesyddol fel y cyfryw. Yn yr un modd, mae Deddf 1986 yn ymwneud ag atal ymyriadau ag awyrennau milwrol sydd wedi cwmpo a llongau sydd wedi suddo. Pe baem wedi cynnwys y ddarpariaeth hon yn y Bil, credwn y byddai wedi cael effaith negyddol ar hygyrchedd y ddeddfwriaeth a ailddatganwyd.
9. Fel yr awgrymwyd uchod, roedd y sefyllfa ynghylch Deddf 1973 yn wahanol, ac mae'r ddeddfwriaeth yn diogelu rhai llongau drylliedig y credir eu bod o bwys hanesyddol, archaeolegol neu artistig. Y drafferth gyda Deddf 1973 yw ei bod wedi'i phasio fel deddfwriaeth "llenwi bwlch" ar y pryd hwnnw, gan greu mecanwaith y bwriadwyd iddi fod dros dro ar gyfer dynodi a rheoli safleoedd llongau drylliedig.
10. Byddai cynnwys y Ddeddf yn y Bil wedi gofyn am nifer o ddarpariaethau newydd i'w chysoni ag arferion modern (nid yw'r ddarpariaeth gyfredol yn cynnwys fawr iawn o fanylion am sut mae'r system a sefydlwyd gan y Ddeddf yn gweithredu), ac ni ddefnyddiwyd y ddeddfwriaeth ers 20 mlynedd (dim ond chwe safle sydd wedi'u dynodi erioed yng Nghymru). Mae'n berthnasol hefyd, wrth gwrs, i safleoedd ar y môr yn hytrach nag ar y tir. O ganlyniad, nid oedd Deddf 1973 yn cael ei hystyried yn flaenoriaeth, yn rhannol oherwydd y gellid cyfiawnhau ei hepgor ac yn rhannol oherwydd nad yw'n rhan arwyddocaol o'r system ar gyfer gwarchod yr amgylchedd hanesyddol.

Deddfwriaeth arfaethedig Llywodraeth y DU

11. Rwy'n deall, ac yn rhannu i raddau, bryderon y Pwyllgor – nod yr holl brosiectau cydgrynhoi yw gwella hygyrchedd cyfraith Cymru, ac rydym am sicrhau bod popeth yn cael ei wneud i gynnal y gwelliant hwnnw. Ond nid yw hynny'n golygu na ellir cyflwyno newidiadau dilynol i ddeddfwriaeth sydd wedi'i chydgrynhoi. Yn amlwg, gellir gwneud hynny. Yr hyn rydym am ei sicrhau yw bod y newidiadau hynny'n cael eu gwneud fel diwygiadau i'r cydgrynhoed, nid fel cynigion deddfwriaeth annibynnol ar wahân.
12. Mae swyddogion yn Swyddfa'r Cwnsleriaid Deddfwriaethol wedi trafod rhaglen y Llywodraeth i wella hygyrchedd cyfraith Cymru gyda'u swyddogion cyfatebol yn swyddfeydd drafftio eraill y DU. Mae hyn yn cynnwys esbonio ein huchelgeisiau ar gyfer cynnal y gyfraith unwaith iddi gael ei chydgrynhoi a'i chodeiddio. Mae'r swyddfeydd drafftio hynny eisoes yn ymwybodol o'n polisi sy'n bodoli'n barod bod yn rhaid i ddiwygiadau i gyfraith gyfredol Cymru gan ddeddfwriaethau eraill wneud newidiadau yn nhestun y ddwy iaith. Mae digon o enghreifftiau o hynny'n digwydd eisoes.
13. Fel yr esboniwyd yn y dystiolaeth i'r Pwyllgor, pe bai Llywodraeth y DU yn deddfu ar gyfer Gymru ar fater y cydgrynhowyd y gyfraith arno eisoes yna byddai disgwyl i Fil y DU ddiwygio'r gyfraith a gydgrynhowyd. Pe bai'r sefyllfa'n codi o gwbl, y dull o weithio yw y byddai ein swyddogion yn esbonio a thrafod â'r swyddogion polisi, cyfreithiol a drafftio perthnasol ar y pryd.
14. Pe bai hyn yn digwydd rhywbryd, credaf y byddai'n briodol tynnu sylw'r Senedd i'r dull drafftio a fabwysiedir gan Lywodraeth y DU yn eu cynigion deddfwriaethol fel rhan o broses y Cynnig Cydsyniad Deddfwriaethol.

Codau Cyfraith Cymru

15. Mae'r Pwyllgor wedi deall y bwriadau ar gyfer Codau cyfraith Cymru'n gywir. I addasu'ch geiriad chi, dyma storfeydd y gyfraith. Byddant mwy na thebyg yn dechrau gydag un darn o ddeddfwriaeth sylfaenol wedi'i chydgrynhoi. Ond gallent hefyd ddechrau gyda'r datganiad sylwedd o'r gyfraith a nodwyd drwy Ddeddf a oedd yn diwygio ac ailddatgan y gyfraith ar bwnc (felly trwy Fil Seneddol a weithredir drwy Reol Sefydlog 26). Gall deddfwriaeth sylwedd sylfaenol ddilynol fod yn rhan o God hefyd. Er enghraifft, yn sgil y swm o ddeddfwriaeth sy'n gysylltiedig, gallai Cod cyfraith Cymru ar addysg - fel y dywedwyd mewn tystiolaeth flaenorol - gynnwys nifer o Ddeddfau yn ymwneud â gwahanol agweddau ar gyfraith addysg (e.e. ysgolion, addysg bellach, addysg uwch). Os bwriadwyd i Ddeddf fod yn rhan o God, bydd datganiad i'r diben hwnnw'n cael ei gynnwys ynddo - fel y gwnaed yn adran 1(1) o Fil yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) fel rheol.
16. Ni fydd deddfwriaeth sy'n diwygio'r Deddfau sylwedd hynny yn ffurfio rhan o'r Cod nac yn cael eu cynnwys yn y datganiad. Eu diben yw bod yn gyfrwng ar gyfer cyflawni'r diwygiadau, sef y ddeddfwriaeth a gydgrynhowyd yn yr achos hwn.
17. Mae'r Pwyllgor hefyd yn gywir i ddweud y bydd y Cod (neu'r 'storfa') yn cynnwys deddfwriaeth a chanllawiau dirprwyedig. Bydd y rheoliadau sylwedd yn cynnwys datganiad eu bod yn ffurfio rhan o'r Cod. Ac eto, ni fydd y rheoliadau diwygiedig yn rhan o'r Cod ond bydd eu heffeithiau yn digwydd o fewn y Cod.

18. Er bod yr Archifau Cenedlaethol yn ymwybodol o raglen y Llywodraeth i wella hygyrchedd cyfraith Cymru, nid ydym yn gweld bod angen chwilio am arddull ychwanegol neu wahanol ar legislation.gov.uk ar gyfer deddfwriaeth sy'n rhan o God. Y rheswm am hyn yw nad yw'n fath newydd o ddeddfwriaeth (bydd y Deddfau'n parhau i fod yn Ddeddfau Senedd Cymru, er enghraifft).
19. Rydym yn bwriadu defnyddio gwefan Cyfraith Cymru/Law Wales i amlinellu cynnwys Codau cyfraith Cymru. Byddwn yn creu tudalen bwrpasol ar gyfer pob Cod, a bydd defnyddwyr yn gallu cael gafael ar ddeddfwriaeth sylfaenol ac is-ddeddfwriaeth o'r dudalen hon, yn ogystal â dolenni i ganllawiau. Bydd Argraffydd y Frenhines yn parhau i fod yn gyfrifol am gyhoeddi'r ddeddfwriaeth (y copïau swyddogol a'r fersiynau argraffedig) a bydd legislation.gov.uk yn parhau i gyhoeddi fersiynau digidol o'r ddeddfwriaeth (sydd ar gael wedyn o dan y Drwydded Agored y Llywodraeth i gyhoeddwyr masnachol ac eraill ei haildefnyddio).
20. Byddaf yn diweddarau'r Senedd yn ddiweddarach eleni ar y cynnydd rhagorol a wnaed gyda legislation.gov.uk ar ehangu swyddogaeth y wefan er mwyn gallu diweddarau testunau Cymraeg cyfraith Cymru. Ond cyn hyn gallaf sicrhau'r Pwyllgor bod trefniadau'n cael eu gwneud i sicrhau y bydd diwygiadau i Ddeddfau ac OSau sy'n rhan o God cyfraith Cymru yn y dyfodol yn cael eu diweddarau'n fuan ar legislation.gov.uk.

Newidiadau posibl i Reolau Sefydlog

21. Mae'r Senedd a'r Pwyllgor hwn wedi cydnabod y risgiau, ac - efallai y gellid dadlau – y difrod, i hygyrchedd cyfraith sydd wedi'i chydgrynhoi oherwydd darnio ac ymlediad dilynol os na wneir diwygiadau i'r Deddfau sylwedd. Dyna pam mae angen dod o hyd i ffordd o helpu i sicrhau bod yn rhaid i'r Senedd ei hun gytuno ar unrhyw gynigion deddfwriaethol yn y dyfodol nad ydynt yn gwneud unrhyw beth mwy na diwygio Cod. Nid wyf yn meddwl y gallwn ddweud na fyddai byth reswm da pam allai hyn ddigwydd, ond rwy'n credu y gallwn ddweud fod yn rhaid i'r Senedd fod yn fodlon pe bai hynny'n cael ei gynnig.
22. Mae'n ymddangos i mi mai'r ffordd orau o ddiogelu'r egwyddor hon yw cynnwys darpariaeth ar hyn yn y Rheolau Sefydlog perthnasol ar gyfer Biliau (ac is-ddeddfwriaeth hefyd efallai pe bai'r Senedd yn ystyried bod angen hynny).
23. Bydd y Trefnydd a minnau'n codi hyn gyda'r Llywydd a'r Pwyllgor Busnes unwaith y byddwn yn gwybod beth y bwriadau'r Senedd ar gyfer y Bil hwn, fel y gellir sefydlu dull addas o ymgysylltu ag Aelodau a Grwpiau Pleidiau ar y mater hwn. I ailadrodd y pwynt a wnes yn y sesiwn dystiolaeth, mae hwn yn fater y dylai pob Aelod ei ystyried a bod yn fodlon ag ef - gan fod Pwyllgorau, Aelodau unigol a'r Comisiwn yn gallu cyflwyno cynigion deddfwriaethol, nid dim ond y Llywodraeth.

Pwerau newydd Gweinidogion Cymru

24. Mae Adran 2(3) o'r Bil yn cynnwys pŵer newydd i Weinidogion Cymru ddarparu ar gyfer eithriadau i'r rheol gyffredinol nad yw adeiladau crefyddol a ddefnyddir at ddibenion crefyddol yn henebion at ddibenion Rhan 2 o'r Bil.
25. Mae'r pŵer hwn wedi'i gynnwys oherwydd ansicrwydd am ystyr geiriau agoriadol adran 61(8) o Ddeddf Henebion Hynafol ac Ardaloedd Archaeolegol 1979. Mae'r adran honno'n atal adeiladau eglwysig sy'n cael eu defnyddio at ddibenion eglwysig ar hyn o bryd rhag cael eu trin fel "henebion".

26. Wrth ailddatgan y ddarpariaeth hon yn adran 2(3) o'r Bil roeddem yn ansicr a fwriadwyd i'r eithriad gwreiddiol fod yn berthnasol i Eglwys Loegr yn unig, ac yn ansicr ynghylch ystyr y geiriad yng nghyd-destun gweithredu adran 3 o Ddeddf Hawliau Dynol 1998 (mae adran 3 yn ei gwneud hi'n ofynnol i ddarllen a gweithredu deddfwriaeth mewn ffordd sy'n gydnaws â hawliau Siarter Hawliau Dynol Ewrop, cyn belled ei bod hi'n bosibl gwneud hynny). Gweithredwyd y ddarpariaeth i bob rhanbarth ar y dechrau, gan ein bod ni'n credu mai dyma'r dehongliad a oedd yn debygol o fod fwyaf cydnaws â'r Siarter, ond rydym wedi cadw rhywfaint o hyblygrwydd i ymateb i unrhyw newid mewn amgylchiadau yn y dyfodol.
27. Mae yna enghreifftiau eraill yn y Bil lle mae darpariaeth wedi cael ei symud o is-ddeddfwriaeth i'r Bil ond efallai y bydd rhaid gwneud newidiadau yn y dyfodol. Yn yr achosion hynny, mae'r Bil yn cynnwys pwerau i ddiwygio'r darpariaethau. Un enghraifft yw'r pŵer yn Atodlen 3 o'r Bil i newid categorïau cydsyniadau dosbarth; mae Deddf 1979 yn gadael hyn i is-ddeddfwriaeth yn gyfan gwbl. Nid yw'r enghreifftiau hyn yn cynnwys rhoi pwerau newydd, maent yn cadw'r hyblygrwydd cyfredol sydd ar gael i Weinidogion Cymru wneud addasiadau i'r system a grëwyd gan y Bil.

Adran 209(6) o'r Bil

28. Cyflwynwyd y newid hwn yng nghyd-destun newid yn y dull a fabwysiadwyd gan y Bil i'r hyn sy'n cael ei gwmpasu ar wyneb y ddeddfwriaeth sylfaenol. Rydym wedi ailddatgan llawer mwy ar wyneb y Bil am faterion allweddol sy'n berthnasol i gytundebau partneriaeth na'r hyn sy'n ymddangos ar hyn o bryd ar wyneb Deddf Henebion Hynafol ac Ardaloedd Archaeolegol 1979 a Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990. Er enghraifft, mae darpariaeth am derfynu cytundebau partneriaeth wedi'i chwmpasu'n gyfan gwbl gan y Bil ac nid gan reoliadau (fel yw'r achos ar hyn o bryd).
29. Mae'r gwahaniaeth hwn mewn dull yn cyfiawnhau gweithdrefn wahanol yn ein barn ni, ac rydym yn credu bod hyn wedi'i ganiatáu gan Reol Sefydlog 26C.2. Y materion rydym yn eu gadael i reoliadau yn amodol ar weithdrefn negyddol yw'r mathau o faterion gweithdrefnol sydd hefyd yn cael eu gadael i reoliadau negyddol mewn mannau eraill o'r Bil; er enghraifft, yn y ddarpariaeth ar gyfer ceisiadau am gydsyniad heneb restredig.
30. Mae'n werth nodi y byddai unrhyw reoliadau sy'n addasu effaith Rhan 2 o'r Bil i gytundebau partneriaeth yn dal i fod yn destun y weithdrefn gadarnhaol. Mae hyn yn gyson â pholisi'r Llywodraeth ar benderfynu ar y weithdrefn addas i'w defnyddio gydag is-ddeddfwriaeth.

Effaith Deddf Dehongli 1978 a Deddf Deddfwriaeth (Cymru) 2019 ar y Bil

31. Mae Deddf Dehongli 1978 yn berthnasol i'r holl Ddeddfau sydd wedi'u cydgrynhoi yn y Bil a'r is-ddeddfwriaeth a wnaed cyn 2020. Mae Deddf Deddfwriaeth (Cymru) 2019 yn berthnasol i is-ddeddfwriaeth fwy diweddar a bydd yn berthnasol i'r Bil. Bydd y Bil felly'n destun darpariaethau dehongli ychydig yn wahanol gan bron bob deddfwriaeth y mae'n ei chydgrynhoi.
32. Mae prif oblygiadau'r newid hwn wedi'u disgrifio ym mharagraffau 14 i 17 o Nodiadau'r Drafftwy'r, a rhoir enghreifftiau penodol yn y cofnodion ar gyfer adrannau 2, 3, 74, 160, 161 a 205 o'r Bil a'r cofnod ar gyfer hepgor adran 91(4) o Ddeddf Adeiladau Rhestredig 1990. Cyhoeddodd Swyddfa'r Cwnsleriaid Deddfwriaethol ganllawiau cyffredinol hefyd ar effaith y newidiadau a gyflwynwyd gan Ddeddf Deddfwriaeth 2020; gweler <https://llyw.cymru/canllawiau-ar-baratoi-deddfwriaeth-cymru>

33. Mae'r Atodlenni o ddiffiniadau cymwys cyffredinol yn y ddwy Ddeddf ychydig yn wahanol. Yn benodol, nid yw'r diffiniad o "Gymru" yn y Ddeddf Ddehongli'n cynnwys y môr tiriogaethol tra bod y Ddeddf Deddfwriaeth yn ei gynnwys. Mae hyn yn golygu gwahanol oblygiadau ar gyfer gwahanol Rannau o'r Bil. Yn Rhan 2, rydym wedi hepgor darpariaethau o Ddeddf 1979 sy'n rhoi'r ystyr ehangach i "Gymru", gan nad oes eu hangen mewn Bil a fydd yn destun y Ddeddf Ddeddfwriaeth. Yn Rhan 3, rydym wedi ychwanegu darpariaeth i roi ystyr y Ddeddf Dehongli i "Gymru"; mae hyn yn cadw'r effaith o dawelwch yn Neddf Adeiladau Rhestredig 1990 am ystyr "Cymru" (sy'n golygu bod diffiniad y Ddeddf Ddehongli'n berthnasol).

Y defnydd o 'hwylus' a 'briodol'

34. Ein hagwedd yw na ddylid cynnwys cyfeiriadau at beth sy'n "hwylus" neu'n "briodol" oni bai fod hynny'n angenrheidiol. Mae hyn yn adlewyrchu'n dull cyffredinol o hepgor geiriad diangen. I'r gwrthwyneb, wrth gwrs, ni ddylid hepgor geiriad pan *mae'n* angenrheidiol.

35. Pan fydd darpariaeth yn rhoi pŵer ar awdurdod cyhoeddus i wneud rhywbeth, fel arfer nid oes angen i'r awdurdod ystyried bod gwneud y peth hwnnw yn "hwylus" neu'n "briodol" gan fod y gyfraith eisoes yn gofyn i gyrff cyhoeddus weithredu mewn ffordd resymol. Mae'n bosib bod y sefyllfa honno yn llai clir pan gafodd rhai o ddarpariaethau'r Bil a ailddatganwyd eu deddfu am y tro cyntaf (amser maith yn ôl mewn rhai achosion), a gallai hyn esbonio pam roedd hyn yn cael ei wneud. Ond ni fyddai Bil modern yn cynnwys geiriad i ddweud bod rhaid i gorff cyhoeddus weithredu mewn ffordd resymol, ac mae'r cyfeiriadau sydd wedi'u hepgor o'r Bil yn rhai o'r math hwn yn bennaf.

36. Mae rhai cyfeiriadau at yr hyn mae awdurdod yn ei ystyried yn "briodol" wedi'u cadw yn y Bil. Dyma ble rydym yn credu bod y cyfeiriadau'n angenrheidiol gan na fyddai'r darpariaethau dan sylw yn gweithio, neu byddent yn aneglur, hebddynt. Ond rydym yn adolygu'r cyfeiriadau hyn a byddem yn fodlon edrych ar unrhyw rai y mae'r Pwyllgor yn eu hystyried fel rhai diangen.

37. Pan mae'r Bil yn defnyddio'r gair "briodol", dylai'r cyfeiriadau berthyn i'r categorïau canlynol:

- a. Mae darpariaethau am ymgynghori neu hysbysu yn aml yn gofyn i Weinidogion hysbysu neu ymgynghori â phersonau penodedig ac unrhyw bersonau eraill y maent yn eu hystyried yn briodol. Mae enghreifftiau o hyn yn adrannau 5(3), 78(2), 194(7) a 196(4) a pharagraff 3(5) o Atodlenni 4 a 5, a darpariaethau tebyg am bwy allai fod yn barti i gytundeb partneriaeth yn adrannau 25(2) a 113(2) a (4) o'r Bil. Byddai cyfeirio at "bersonau eraill" yn unig yn aneglur ac efallai y byddai'n cael effaith wahanol.
- b. Mae rhai darpariaethau'n galluogi neu'n gofyn i awdurdod cyhoeddus gymryd camau gweithredu y mae'n eu hystyried yn "briodol" at ddibenion penodol neu dalu sylw i ystyriaethau penodol. Mae'r cyfeiriadau at yr hyn mae'r awdurdod yn ei ystyried yn briodol yn datgan y cysylltiad rhwng y cam gweithredu a'r dibenion neu'r ystyriaethau'n glir. Mae enghreifftiau o hyn yn adrannau 35(1), 123(1) a 134(1) a pharagraff 2(7) o Atodlen 9.
- c. Mae rhai darpariaethau'n datgan y gall awdurdod cyhoeddus wneud unrhyw beth mae'n ei ystyried yn briodol, er mwyn ei gwneud yn glir bod y pŵer yn un eang iawn. Gall hyn fod yn bwysig pe bai'r cyd-destun yn awgrymu fel arall y gallai'r pŵer fod yn gulach. Mae enghraifft o hyn yn adran 184(6).

- d. Mae rhai darpariaethau'n cyfeirio at yr hyn sy'n "briodol" am gymysgedd o resymau b. a c., h.y. i'w gwneud yn glir bod gan awdurdod cyhoeddus bŵer ehangach i wneud unrhyw beth y mae'n ei ystyried yn briodol at ddiben penodol. Mae enghreifftiau o hyn yn 9(5), 42(3), 81(5), 135(3) a 143.
38. Efallai fod yna resymau eraill dros gynnwys y gair "priodol" mewn deddfwriaeth. Er enghraifft, mae Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 yn Ddeddf ddiweddar sy'n cynnwys y gair "priodol" mewn sawl lle. Cafodd rhai o'r cyfeiriadau hyn eu cynnwys am resymau nad ydynt yn berthnasol i'r Bil cyfredol:
- a. Mae adrannau 12, 14, 16 a 51 o'r Ddeddf honno yn rhoi pwerau i gyrff addysg wneud gwahanol bethau os ydynt yn ystyried ei bod yn briodol gwneud hynny. Mae'r pwerau hyn yn ymddangos yn syth ar ôl pwerau i wneud pethau eraill dim ond os yw'r cyrff yn ystyried bod angen gwneud hynny. Mae angen y cyfeiriadau at beth sy'n "briodol" yn y cyd-destunau hyn i'w gwneud yn glir nad y prawf yw'r peth angenrheidiol.
- b. Mae adrannau 33(4), 45(5) a 46(3) yn rhoi pwerau i gorff gyfeirio person arall i gymryd y cam gweithredu y mae'n ei ystyried yn briodol. Mae'r geiriad wedi'i gynnwys i'w gwneud yn glir mai'r corff sy'n rhoi'r cyfarwyddyd sy'n penderfynu pa gam gweithredu sy'n briodol i'w gymryd.

Ymgysylltu â Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd EM

39. Mae Llywodraeth Cymru wedi dilyn y gweithdrefnau cytunedig i sicrhau bod Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd Ei Mawrhydi a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn ymwybodol o'r Bil. Cyflwynwyd ffurflen Nodi'r Effaith ar y System Gyfiawnder i'r Weinyddiaeth Gyfiawnder sydd wedi cadarnhau na fydd y Bil yn cael unrhyw effaith neu effaith fach iawn ar y system gyfiawnder. Yn ogystal, cyflwynwyd gwybodaeth i'r Arglwydd Brif Ustus ac ni nodwyd unrhyw faterion a fydd yn effeithio ar Wasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd EM na'r Coleg Barnwrol.

Deddf Adolygiad Barnwrol a Llysoedd 2022

40. Daeth Adran 13 o Ddeddf Adolygiad Barnwrol a Llysoedd 2022 i rym yn llawn ar 13 Gorffennaf 2022 drwy reoliad 3 o Ddeddf Cyfiawnder Troseddol 2003 (Rhif Cychwyn 34) a Rheoliadau Deddf Adolygiad Barnwrol a Llysoedd 2022 (Rhif Cychwyn 1) 2022 (OS 2022/816).
41. Nid yw'r Bil yn gwneud unrhyw newidiadau i bwerau dedfrydu Llysoedd Ynadon ond mae'n cynnwys newidiadau gwirioneddol a darpar newidiadau i'r cosbau am droseddau amgylchedd hanesyddol sy'n cael eu gwneud gan ddeddfwriaeth arall. Yr unig newid i bŵer dedfrydu a wnaed gan y Bil yw yn adran 198, sy'n hepgor y pŵer i gyflwyno dedfryd o garchar ar euogfarn ar ddiad sy'n cael ei ddarparu gan adran 330(5) o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 ar hyn o bryd. (Gweler y cofnod ar gyfer adran 198 yn Nodiadau'r Drafftwyd).

Diweddarau TAN24

42. Fel rhan o'r cam gweithredu a ragwelir mewn perthynas â'r Bil, bydd canllawiau a chynghor a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru, yn cynnwys Nodyn Cynghor Technegol 24, yn cael eu diweddarau. Newidiadau i'r testun fydd y rhain i ddiweddarau'r cyfeiriadau at deitl y ddeddfwriaeth neu rifau adrannau – bydd y cynghor polisi yn y dogfennau yn aros yr un fath.

43. Mae Atodlen 14 i'r Bil yn gwneud darpariaethau trosiannol, fel bod unrhyw gyfeiriad at ddarpariaeth neu ddeddf a ddiddymwyd yn cael ei ddarllen fel cyfeiriad at y ddarpariaeth gyfatebol yn y Bil.
44. Fel rwy'n ei nodi uchod, byddaf yn diweddarau'r Senedd yn ddiweddarach eleni ar y cynnydd o dan raglen hygyrchedd y Llywodraeth, yn cynnwys mewn perthynas â Cyfraith Cymru. Ond rwy'n gobeithio bod fy sylwadau cynharach ar fwriadau cyhoeddi'r Codau ar y wefan honno yn nodi sut y bydd canllawiau'n cael eu cynnwys.

Costau sy'n gysylltiedig â gweithredu

45. Rwy'n nodi eich sylwadau ar ddeddfwriaeth arall, ond mae'n rhaid i ni fod yn glir nad yw'r ffaith nad yw deddfwriaeth arall yn destun costau ar yr un lefel â'r Bil hwn yn golygu bod y costau hyn yn sylweddol neu'n ddiffygiol o ran cywirdeb neu gadernid. I gyfrifo costau'r Bil hwn, cafodd y rhannau o'r sector amgylchedd hanesyddol a fyddai'n cael eu heffeithio gan y ddeddfwriaeth newydd eu nodi gan Cadw, ac ystyriwyd hefyd y gwaith a fyddai'n angenrheidiol. Roedd y rhain yn sail i amcangyfrifon costau seiliedig ar wybodaeth, a oedd hefyd yn ystyried cymariaethau â deddfwriaeth ddiweddar a graddau cyflogau'r gwasanaeth sifil.
46. Roedd mwyafrif llethol y costau a nodwyd yn gostau staff a oedd yn gysylltiedig â diweddarau gwefannau, canllawiau a ffurflenni fel eu bod yn cyfeirio at y ddeddfwriaeth gywir. Bydd angen amser ar staff i ymgyfarwyddo â'r ddeddfwriaeth newydd hefyd. Fel y nodwyd yn y Memorandwm Esboniadol, costau 'cyfle' yw'r rhain nid costau 'gwirioneddol' – ychydig iawn o gostau gwirioneddol (wedi'u nodi yn y Memorandwm Esboniadol) a nodwyd.
47. Er fy mod yn deall pam mae'r Pwyllgor yn gofyn am esboniad ar unrhyw fater a nodwyd yn y Memorandwm Esboniadol, dylwn ddatgan yn glir nad yw'r Llywodraeth yn bwriadu cwblhau'r asesiadau effaith rheoleiddiol llawn mewn perthynas â Biliau cydgrynhoi fel rydym ni'n ei wneud ar gyfer Biliau diwygio'r gyfraith, lle bo'n berthnasol. Yn unol â Rheolau Sefydlog, mae gofyn i'r Llywodraeth nodi'r amcangyfrifon gorau ar gyfer unrhyw gostau ychwanegol. Wrth ddatblygu'r rhain, pe bai'n ystyried y byddai'r costau'n sylweddol, byddai hyn yn awgrymu na allai'r cynigion barhau fel Bil cydgrynhoi ac y dylai'r Llywodraeth ystyried a yw am fwrw ymlaen ai peidio drwy gyflwyno Bil diwygio. A byddai Asesiad Effaith Rheoleiddiol llawn yn cael ei gynnal ar y pwynt hwn.
48. Ond ar y pwyntiau a godwyd gan y Pwyllgor, gallaf gadarnhau:

a) Costau i Awdurdodau Parc Cenedlaethol ac Awdurdodau Lleol

Mae'r amcangyfrif o amser yn adlewyrchu'r gwaith a ragwelir er mwyn diweddarau gwefannau a deunyddiau eraill i gynnwys cyfeiriadau at y ddeddfwriaeth newydd a sicrhau bod staff allweddol yn gyfarwydd â'r ddeddfwriaeth. Ni fydd llawer o'r wybodaeth y bydd awdurdodau lleol yn ei darparu yn newid gan y bydd effaith y gyfraith yn parhau i fod yr un fath. Gallant wirio, er enghraifft, ddolenni sy'n mynd â'r darlennydd i wefan Cadw i sicrhau eu bod yn gywir, yn ogystal ag i ddiweddarau cyfeiriadau at y ddeddfwriaeth gywir. Mae'n debyg y bydd hyn yn cael ei wneud am gost debyg gan staff mewn graddau tebyg i Lywodraeth Cymru ac mae'r costau wedi'u hamcangyfrif ar y sail hon. Er na chynhaliwyd ymgynghoriad ffurfiol, mae trafodaethau gydag awdurdodau cynllunio ar effaith y Bil a beth fydd angen ei wneud cyn iddo ddechrau, wedi llywio'n hamcangyfrifon costau.

b) Costau i dirfeddianwyr ac unigolion preifat

Ni fydd unrhyw gostau i dirfeddianwyr nac unigolion preifat gan nad oes unrhyw newid i effaith y gyfraith.

c) Costau i gyrrff trydydd sector a chymdeithasau amwynder

Mae'n anodd mesur hyn gan y bydd rhai sefydliadau'n cynnwys dolenni ar eu gwefan sy'n cyfeirio'r darllenydd i'r ddeddfwriaeth berthnasol neu ddeunydd cysylltiedig a fydd yn cymryd ychydig funudau i'w ddiweddarau. Mae sefydliadau eraill yn cynnwys testun mwy esboniadol a bydd angen i hwnnw adlewyrchu'r ddeddfwriaeth newydd felly gallai hynny gymryd mwy o amser i'w ddiweddarau. Nid yw'n bosibl pennu cost ar yr amser y gallai hyn ei gymryd gan y bydd gan bob sefydliad wahanol lefelau tâl.

d) Gweithdai ymgyfarwyddo ar gyfer swyddogion troseddau treftadaeth

Er bod gan awdurdodau heddlu eu mecanweithiau eu hunain ar gyfer nodi deddfwriaeth newydd, mae rhwydwaith o swyddogion yn bodoli sy'n ymdrin â throseddau treftadaeth yn benodol. Mae gan Gymru bedwar swyddog cyswllt troseddau treftadaeth, un ar gyfer pob llu, gydag un ohonynt yn bwynt cyswllt unigol cyffredinol sy'n arwain ar droseddau treftadaeth yng Nghymru. Bydd y sesiwn ymgyfarwyddo yn cael ei chynnal fel rhan o gyfarfodydd rheolaidd Cadw â'r swyddogion cyswllt troseddau treftadaeth. Mae'r costau a nodwyd yn cynnwys costau Cadw, costau cyfleoedd ar gyfer amser y swyddogion cyswllt troseddau treftadaeth i fynychu'r sesiwn ac unrhyw amser sydd ei angen i ddiweddarau unrhyw lawlyfrau neu gyfarwyddiadau desg.

e) Ymddiriedolaethau Archaeolegol Cymru a Chomisiwn Brenhinol Henebion Cymru

Mae Ymddiriedolaethau Archaeolegol Cymru'n gyfrifol am Gofnodion Amgylchedd Hanesyddol Cymru. '[Archwilio](#)' yw'r system fynediad ar-lein i'r cofnodion hyn ac mae'n cynnwys gwybodaeth ar gyfer Cymru gyfan; bydd gofyn diweddarau rhywfaint i adlewyrchu'r ddeddfwriaeth newydd. Mae Ymddiriedolaethau Archaeolegol Cymru hefyd yn cyflawni rôl allweddol o ran rheoli a hyrwyddo'r amgylchedd hanesyddol ac rydym yn disgwyl iddynt ddarparu cymorth gwerthfawr i godi ymwybyddiaeth o'r ddeddfwriaeth newydd ac is-ddeddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig. Yn ogystal, bydd angen iddynt sicrhau bod eu gwefannau'n cynnwys y wybodaeth ddiwygiedig gywir.

Bydd y prif gostau ar gyfer y Comisiwn Brenhinol yn gysylltiedig â chael staff i ymgyfarwyddo â'r Bil. Bydd angen i'r Comisiwn adolygu ei wefannau a chronfeydd data hefyd i nodi newidiadau a allai fod yn ofynnol i adlewyrchu'r ddeddfwriaeth newydd.

Nid ydym wedi cynnal ymgynghoriad ffurfiol ar y costau amcangyfrifedig, ond mae trafodaethau ag Ymddiriedolaethau Archaeolegol Cymru a'r Comisiwn Brenhinol yn awgrymu y bydd y gwaith hwn yn gofyn am isafswm o weithgarwch gan y ddau, ac mae hyn wedi'i adlewyrchu yn yr amcangyfrifon costau.

Edrychaf ymlaen at drafodaethau pellach y Pwyllgor ar y Bil, ac rwy'n hapus i gadarnhau y byddaf yn dychwelyd i ddarparu rhagor o dystiolaeth ar 14 Tachwedd.

Yn gywir,

Mick Antoni AS/MS

Y Cwnsler Cyffredinol a Gweinidog y Cyfansoddiad
Counsel General and Minister for the Constitution